



# SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Gotlands län

Juni 2019

Ett samarbete mellan:

**företagarna**

Sparbankernas  
Riksförbund



**Swedbank**



## Innehåll

Om Småföretagsbarometern .....	3
<i>Nettotal och konjunkturindikatorn</i> .....	3
Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet på Gotland.....	5
<i>Näringslivet på Gotland</i> .....	5
Småföretagsbarometern – Gotland .....	7
<i>Konjunkturindikatorn</i> .....	7
<i>Sysselsättning</i> .....	10
<i>Orderingång</i> .....	11
<i>Tackat nej till order</i> .....	12
<i>Omsättning</i> .....	13
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i> .....	14
<i>Företagens prisförväntningar</i> .....	14
Expansionsutsikter och hinder för expansion .....	15
Slutsatser .....	19

## Om Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Sparbankernas  
Riksförbund



Swedbank



### Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalen för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

## Sammanfattning av konjunkturläget på Gotland

- **Småföretagskonjunkturen** på Gotland är fortsatt positiv, men har mattats av under året som gått. Konjunkturutvecklingen i länet ligger i nivå med riksgenomsnittet. Även om Gotlandsföretagen sett en avmattad tillväxttakt blev utfallet bättre än vad de förväntade sig i fjolårets mätning. Inför de kommande tolv månaderna förväntar sig företagen på Gotland en kraftigt ökad konjunkturutveckling.
- **Sysselsättningstillväxten** bland företagen på Gotland har ökat sedan fjolårets rapport, till skillnad från riksgenomsnittet som visar en avmattad tillväxttakt. Med detta resultat blev utfallet betydligt bättre än vad de förväntade sig i fjolårets mätning. Prognosen för tolv månader framåt är att sysselsättningstillväxten mattas av till fjolårets nivå.
- **Orderingången** för länets småföretag har för andra året i rad mattats av och tillväxttakten ligger under riksgenomsnittet. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är dock mycket positiva.
- **Omsättningstillväxten** på Gotland är fortsatt positiv men har mattats av och ligger i årets undersökning under riksgenomsnittet. Många företag har upplevt en ökad omsättning under året som gått samtidigt som en stor andel sett att omsättningen minskat. Detta har resulterat i en avmattad tillväxttakt. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är dock en kraftigt ökad tillväxttakt.
- **Tillväxten i lönsamhet** hos företagen på Gotland har, efter fjolårets kraftiga avmattning, ökat under året som gått. De ser också en mycket god prognos för lönsamhetstillväxten under de kommande tolv månaderna till en historisk hög nivå.
- Företagen på Gotland ser mer positivt på **möjligheterna att växa** framöver jämfört med i fjol. Sju av tio ser goda expansionsmöjligheter jämfört med det något lägre riksgenomsnittet på 68 procent.
- Svårigheten att hitta lämplig arbetskraft är fortsatt det **största tillväxthindret** för Gotlands småföretag. Var tredje företagare uppger detta som främsta hinder, följt av tuff konkurrens och finansieringssvårigheter.

## Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet på Gotland

Konjunktoren hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. Företagens högt ställda förväntningar har alltså inte införlivats under året, vilket också förklarar varför företagen nu ytterligare reviderat ned förväntningarna inför de kommande tolv månaderna. Det är framför allt sysselsättningen som ökat långsammare än förväntat. Även orderingång och omsättning har utvecklats svagare. En trolig förklaring till att tillväxttakten avtagit under året är, liksom tidigare år, att många småföretag redan har nått sina kapacitetstak. Svårigheter att hitta personal med rätt kompetens och höga kostnader för att ha anställda är exempel på utmaningar som gör det svårt för företag att expandera och att på kort tid anpassa och förändra produktionstakten.

Det är andra året i rad som konjunkturindikatorn minskar och den är nu på lägsta nivån sedan 2013, det vill säga efterdyningarna av eurokrisen. Småföretagen upplever trots det en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

### Näringslivet på Gotland

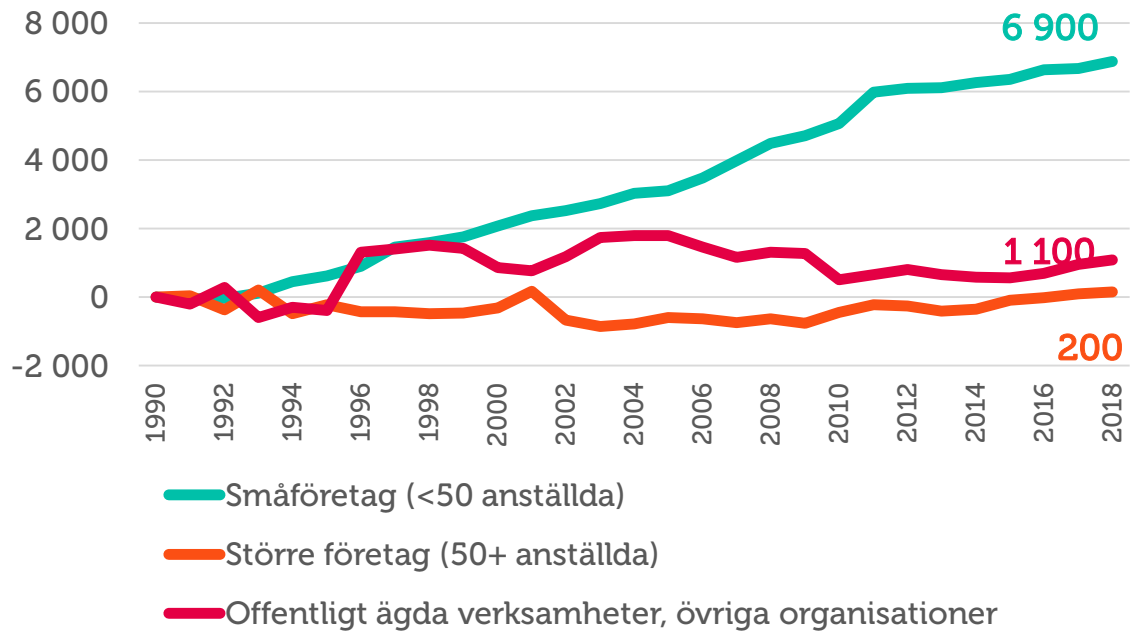
Gotland har en stark företagarkultur. Den har bidragit till att länet under de senaste åren vid flera tillfällen placerat sig i topp i jämförelse med andra län. Ett förbättrat företagsklimat är också en prioriterad fråga för Gotlands län i samverkan med näringslivet.

Näringslivet på Gotland består av företag verksamma inom olika branscher. Offentlig sektor är relativt stor och en hög andel är sysselsatta inom jordbruket. Detta kompletteras av en växande andel sysselsatta inom privata tjänster, ofta kopplade till besöksnäringen som ökar.

Vid 2015 års undersökning var konjunkturutvecklingen på Gotland en av de starkaste i landet. Under fjolåret var utvecklingen mindre positiv och takt lägre än riksgenomsnittet.

Då Gotland är en ö är arbetsmarknaden och tillgången på kompetent arbetskraft en särskilt betydande utmaning. Den lokala näringslivspolitikerna måste verka för att få fler nya företag att etablera sig i regionen. Även generations- och ägarskiftet i befintliga företag är viktiga för näringslivsdynamiken. Att Gotland och Visby är attraktivt som bostadsort och arbetsmarknadsregion är i detta avseende avgörande och förutsätter ett brett samarbete mellan näringsliv, kommun och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten på Gotland. Även om antalet sysselsatta också är relativt stort i den offentliga sektorn.

Figur 1 Tillväxt av jobb på Gotland sedan 1990 (källa: SCB)<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

## Småföretagsbarometern – Gotland

### Konjunkturindikatorn

**Konjunkturen** beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

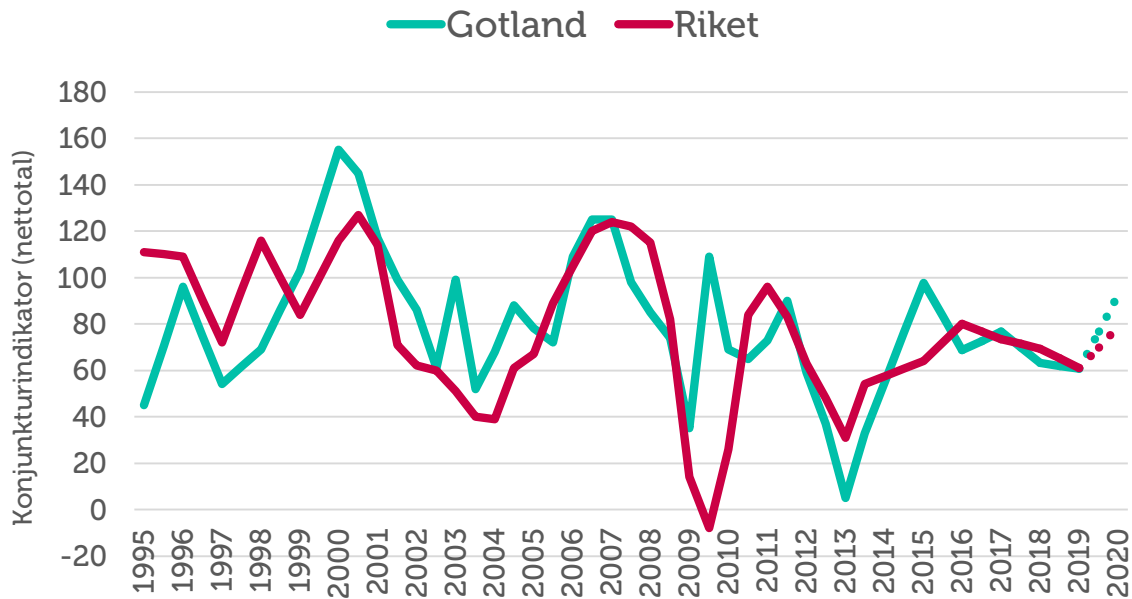
Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Utvecklingen inom sysselsättning, orderingång och omsättning hos Gotlands småföretag kommer att redovisas för att få en bild över konjunkturläget i länet. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi en konjunkturindikator för småföretagen på Gotland. I 2018 års mätning var konjunkturindikatorn för Gotland 63, jämfört med rikets indikator på 69. I årets mätning har den sammanvägda konjunkturindikatorn för Gotland minskat till 61 samtidigt som den även har fallit för riket som helhet till samma nettotal.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen på Gotland har utvecklats mycket väl sedan år 2013. I årets mätning ser vi dock en fortsatt avmattning i konjunkturen och nettotalet är på sin lägsta nivå sedan år 2014. Dock är utfallet i konjunkturindikatorn bättre än vad företagen förutspådde i fjolårets rapport. Då trodde de på en kraftig avmattning.

De gotländska företagen har en mycket positiv bild av tillväxtmöjligheterna de kommande tolv månaderna, med förväntningar om en tilltagande konjunkturindikator till nettotalet 93.

**Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) på Gotland och riket 1995-2019**

## **Thomas Byström** *Regionchef Företagarna Gotland*

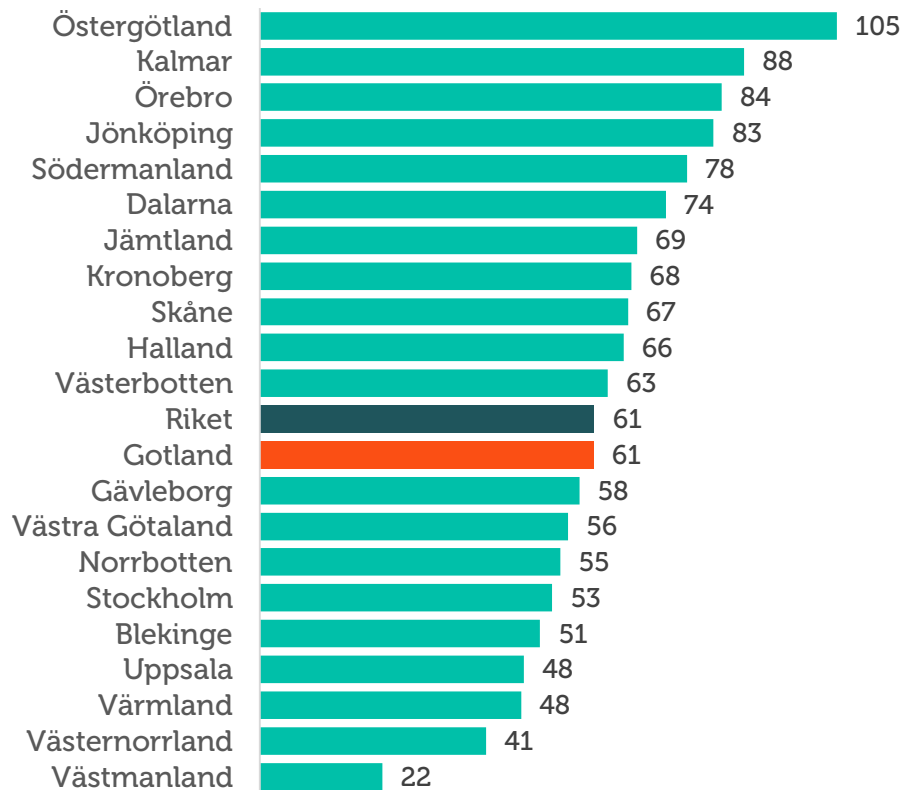
Det finns både glädjande och oroande besked i årets Småföretagsbarometer. Gotland ligger i linje med landet i stort, men vi kan se ett tapp när det kommer till minskad ordergång och lönsamhet. Länets företagare är dock fortsatt optimistiska inför framtiden och det finns glädjande nog en vilja att växa – sju av tio ser goda möjligheter till detta, vilket är högre än riksgenomsnittet.

Hinder för tillväxt är bland annat svårigheten att hitta lämplig arbetskraft med rätt kompetens. Detta är inte unikt för Gotland, utan det är även något vi kan se i de flesta andra regioner i landet.

Det som fortfarande oroar och som vi också så ofta möter i våra möten med företagare är rädslan för en ökad kravbild inom tillstånd och tillsynsfrågor. Detta är något som verkligen bör tas på allvar.

Denna rapport visar på att många utmaningar kvarstår för att ge Gotlands företagare rätt förutsättningar för att verka och växa. Företagarna kommer även fortsättningsvis tillsammans med berörda parter kämpa för att underlätta detta arbete.



**Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2019**

***Oskar Lindehejd,  
Bankchef Swedbank  
Gotland***

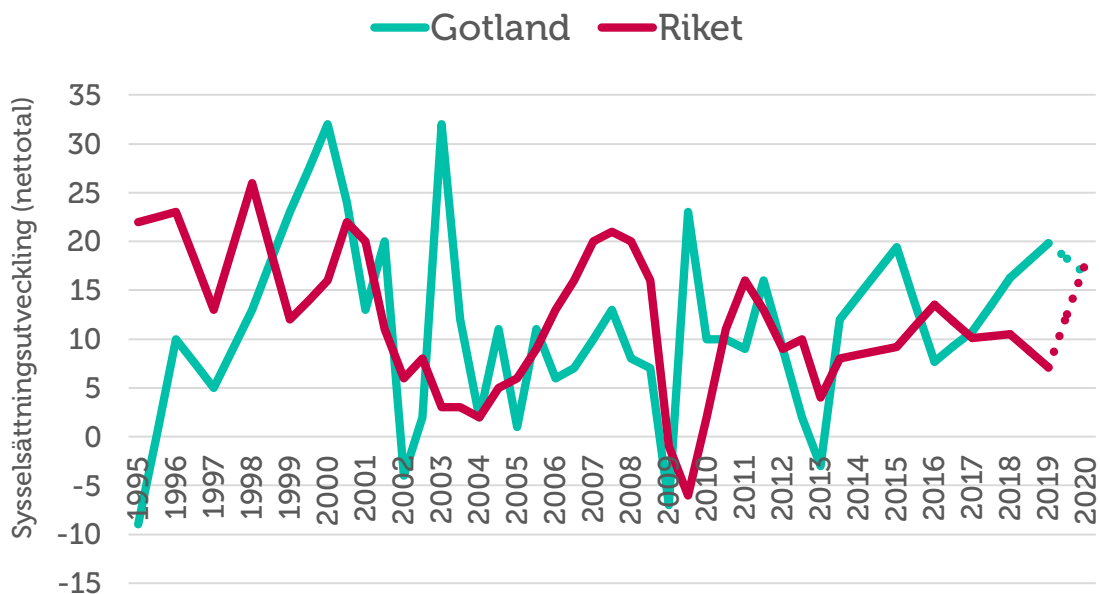
I Småföretagsbarometer ser vi att Gotland ligger på rikssnittet vad avser konjunkturindikatorn men samtidigt före flera av storstadsregionerna. Med det som grund är det extra glädjande att se de starka expansionsutsikterna som de gotländska företagen har. Det borgar för spännande investeringar på ön framåt. En utmaning de ger uttryck för är att hitta rätt kompetens vilket delvis förklaras av att Gotland har lägre arbetslöshet än i riket. Vi känner igen oss i bilden att det finns en framtidstro bland de gotländska företagen och arbetar nära dem och är därför väl rustade att diskutera deras investerings – och framtidsplaner.

## Sysselsättning

**Sysselsättning** mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Totalt har 24 procent av småföretagarna på Gotland ökat sin personalstyrka medan fyra procent uppger att de har dragit ner. Efter en kraftig minskning i sysselsättningstillväxten år 2016 återhämtade den sig året därpå och vi ser även i år att tillväxttakten för sysselsättningen på Gotland har ökat. Till skillnad från riksgenomsnittet med en avmattad tillväxttakt till ett nettotal om 7 har nettotalet på Gotland ökat från 16 till 20 under de senaste tolv månaderna. Med detta resultat blev utfallet betydligt bättre än vad företagen förväntade sig i fjolårets mätning. Prognosen för tolv månader framåt är att sysselsättningstillväxten mattas av till fjolårets nivå, riksgenomsnittet förväntas tvärtom ha en ökad tillväxttakt i sysselsättningen.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) på Gotland och riket 1995-2019

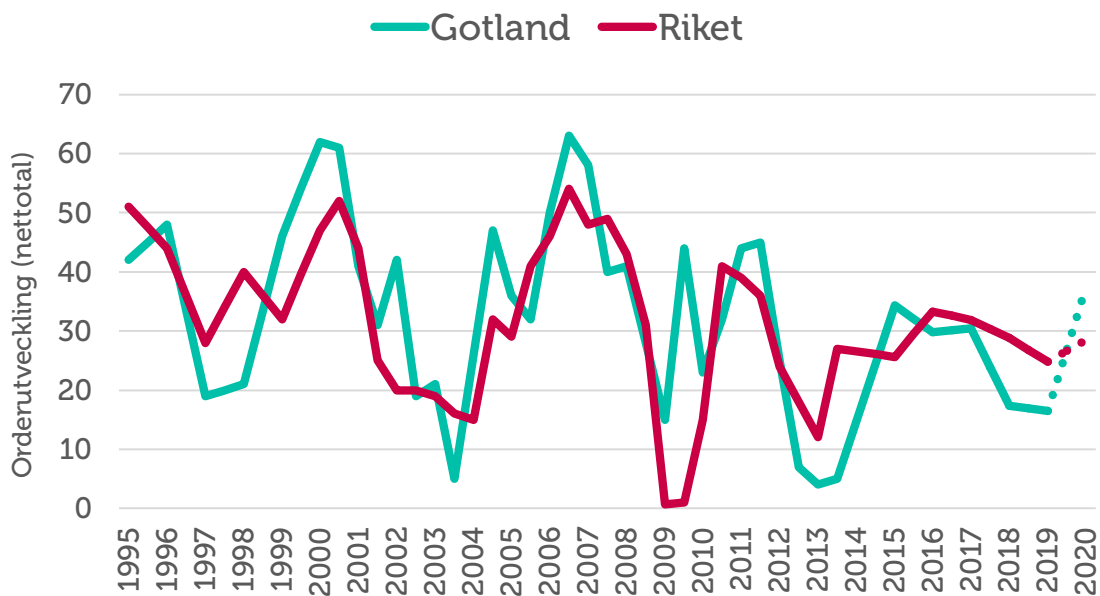


## Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har utvecklats mycket positivt sedan 2013, men under de senaste åren har utvecklingen mattats av. Tillväxttakten i orderingången, med nettotal 16, ligger under rikssnittets nettotal på 26. Sammantaget uppger 40 procent av småföretagen på Gotland en ökande orderingång, medan 24 procent anger att den viker. I fjolårets Småföretagsbarometer hade företagen på Gotland försiktiga förväntningar på framtiden gällande orderutvecklingen. Även om utfallet blev sämre än väntat och nettotalet har minskat i årets rapport har företagen i länet en fortsatt tillväxt i orderingången. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är mycket positiva, företagen tror att tillväxttakten ska öka till ett nettotal på 38.

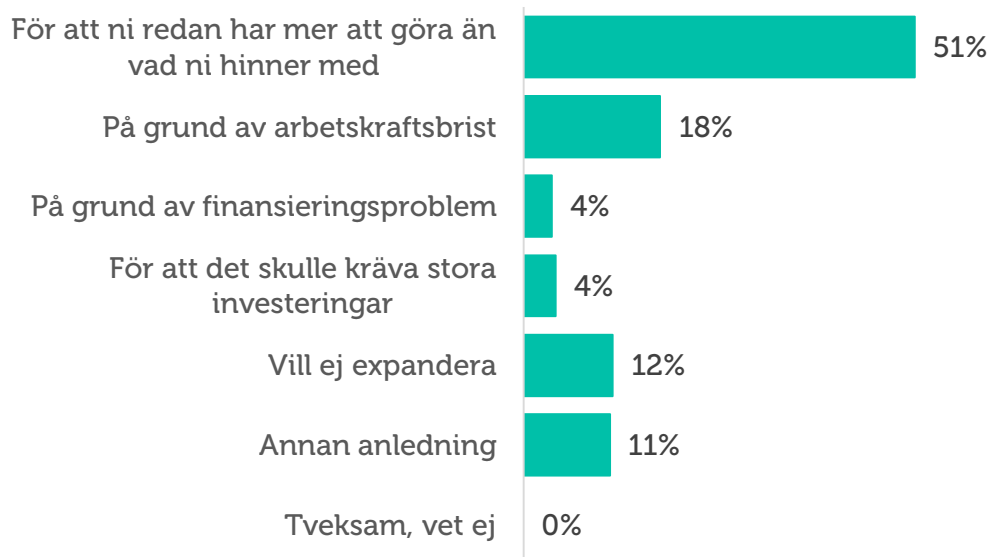
Figur 5 Orderutveckling (netttotal) på Gotland och riket 1995-2019



## Tackat nej till order

När tiden inte räcker till, om finansiering till nödvändiga investeringar eller personal saknas, kan många företag behöva tacka nej till order. Det senaste året har 43 procent av Gotlands småföretag tvingats tacka nej till order. Detta är i nivå med riksgenomsnittet (41 procent) men betydligt fler jämfört med fjolårets mätning då motsvarande andel var 32 procent på Gotland. Precis som för övriga Sverige är den främsta anledningen till att företagen tackat nej till order en konsekvens av att de redan har mer att göra än vad de hinner med. Av de företag i länet som har tackat nej till order anger 51 procent detta som främsta anledning, vilket är färre än riksgenomsnittets 56 procent. För länet är det en lägre andel än i fjol, men istället ser vi att andelen företag som tackat nej till order på grund av arbetskraftsbrist ökat för andra året i rad. Som vi kommer att redogöra för senare i texten upplever många företag på Gotland kompetensbrist som främsta tillväxthinder, vilket kan förklara varför arbetskraftsbristen i form av exempelvis kompetens- och matchningsproblematik upplevs som större i år än i fjol.

**Figur 6 Tackat nej till order**



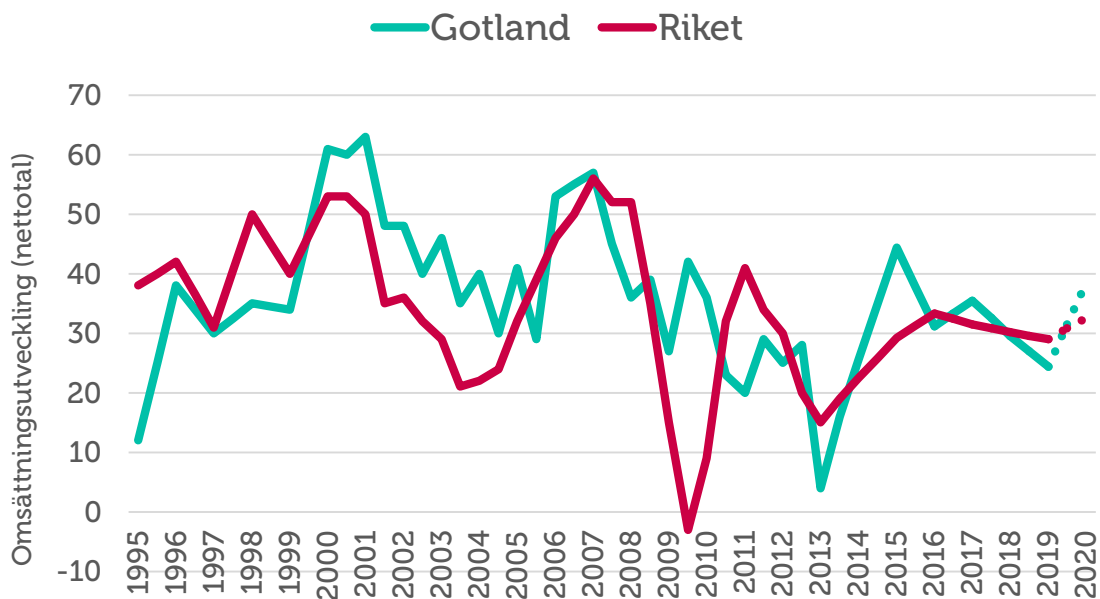
## Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten på Gotland är fortsatt positiv men har mattats av och ligger i årets undersökning på nettotalet 24, jämfört med 30 ifjol. Nettotalet för omsättningstillväxten är därmed lägre än riksgenomsnittets 29. Årets undersökning visar att omsättningen har ökat hos 49 procent av Gotlands småföretag samtidigt som den har minskat hos 25 procent under de senaste tolv månaderna. Utfallet blev därmed högre än den förväntade tillväxttakten med nettotalet 18 som företagen gav i fjolårets rapport.

Prognosen inför kommande tolv månader är att tillväxttakten ska öka i de gotländska företagen. Av samtliga företag förväntar sig nära hälften en ökning av verksamhetens omsättning samtidigt som endast tio procent förväntar sig en minskning, vilket ger ett förväntat nettotal på 38.

Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) på Gotland och riket 1995-2019



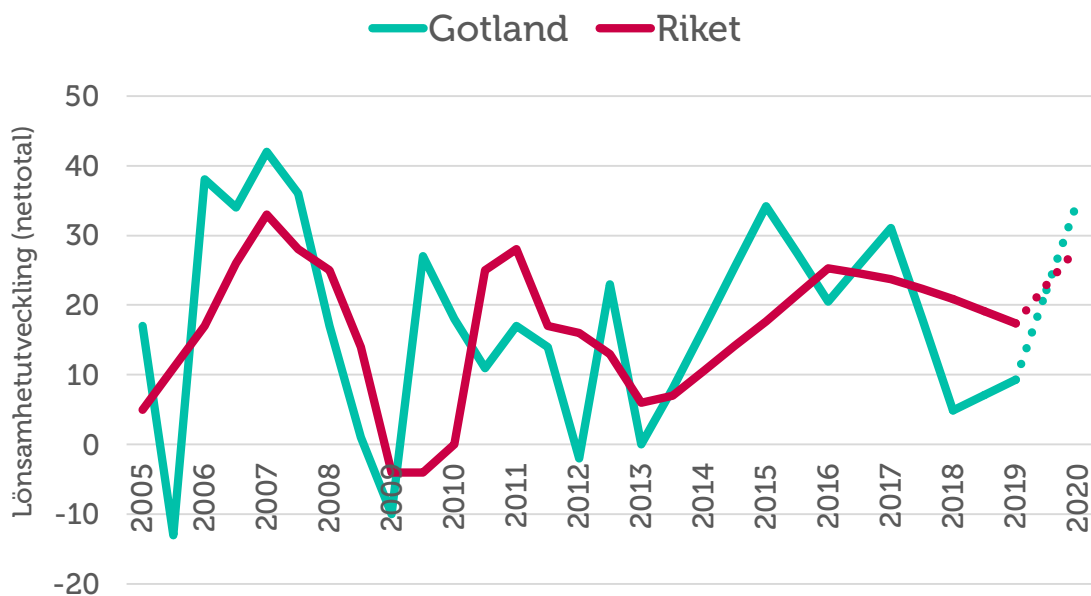
## Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar är delvis beroende av lönsamhetsutvecklingen. Lönsamhetstillväxten hos Gotlands företag minskade kraftigt i fjolårets mätning från ett netttotal på 31 år 2017 till ett netttotal om 5 i 2018 års barometer. Endast omkring var femte företag hade då haft en förbättrad lönsamhet i verksamheten. I årets undersökning har andelen företag som haft förbättrad lönsamhet ökat till 30 procent samtidigt som 21 procent av företagen uppger en försämrad lönsamhet. Tillväxttakten har därmed ökat under de senaste tolv månaderna och resulterar i ett netttotal på 9, vilket är lägre än riksgenomsnittets netttotal 17.

Företagen förväntar sig att tillväxttakten i lönsamhet fortsätter att öka under de kommande 12 månaderna, med en uppgång till ett netttotal på 35. Nästan hälften av företagen på Gotland tror på en ökad lönsamhet under året som kommer.

Rörelserna i lönsamheten avspeglar framför allt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också av svängningar i den inhemska ekonomin.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (netttotal) på Gotland och riket 2005-2019



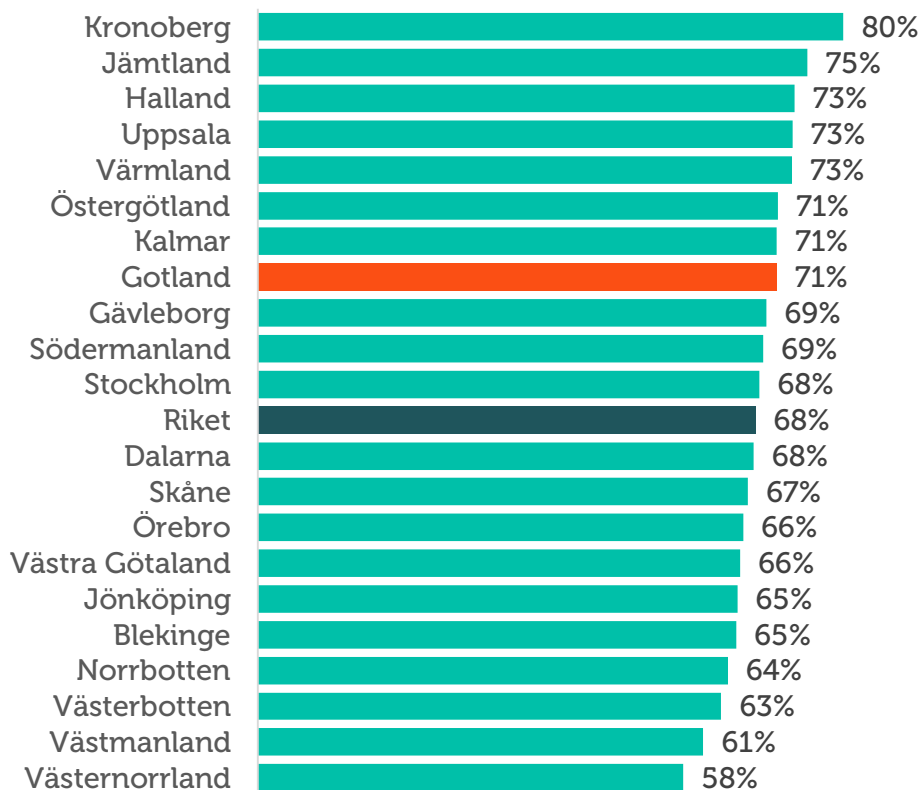
## Företagens prisförväntningar

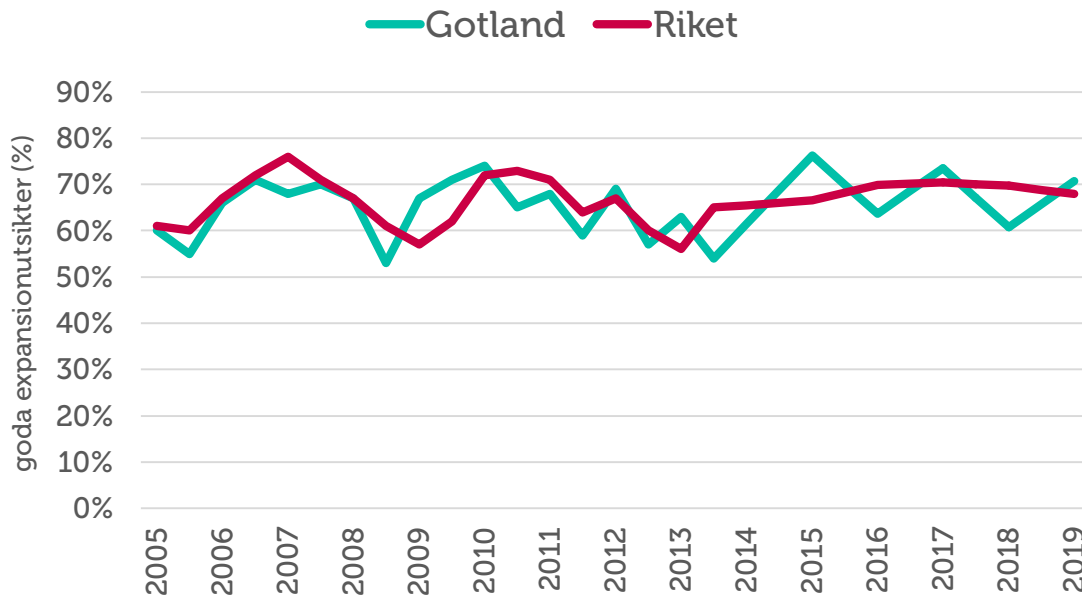
Gotlands-företagens planer på eventuella prisförändringar ligger på liknande nivåer som i fjol och i linje med riksgenomsnittet. I länet tror 37 procent av företagen att deras priser kommer öka, medan fem procent tror att försäljningspriserna kommer minska under det kommande året. Nettoresultatet för Gotland är 32, riksgenomsnittet är något högre, 34.

## Expansionsutsikter och hinder för expansion

Sju av tio företag på Gotland ser goda möjligheter för expansion, vilket är högre än genomsnittet för riket. I fjol upplevde företagen i länet sämre expansionsutsikter än riksgenomsnittet. Med 61 procent av företagen som då såg goda expansionsmöjligheter placerades Gotland i botten av nedanstående lista. I årets mätning är det endast ett fåtal län som upplever bättre expansionsmöjligheter. Samtidigt ser vi att åtta av tio företag på Gotland vill växa.

**Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2019**



**Figur 10 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) på Gotland och riket 2005-2019**

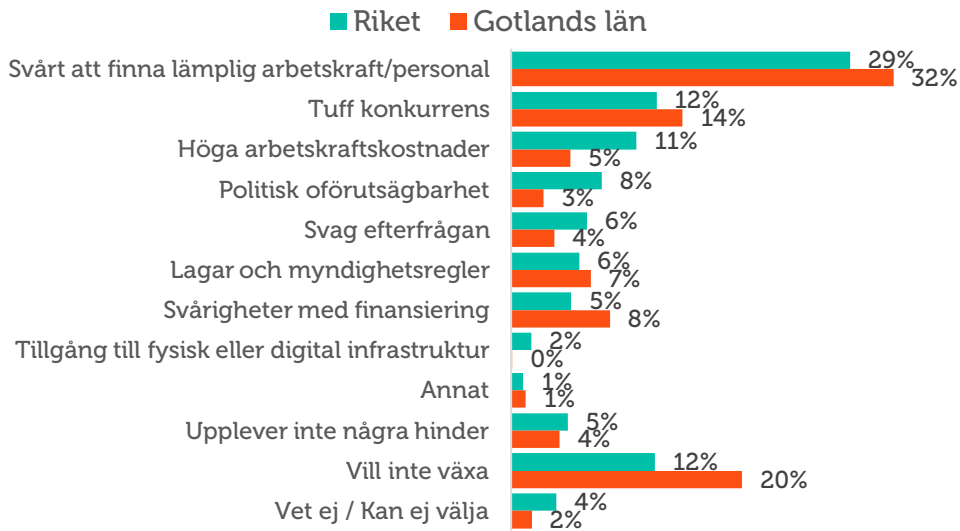
Svårigheter att hitta lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret för Gotlands småföretag. Var tredje företagare uppger detta som största hinder, vilket är en högre andel än i fjolårets rapport. Problemen med kompetensbrist och matchning på den gotländska arbetsmarknaden fortsätter att vara betydande.

På Gotland anger 20 procent av företagen att de inte vill växa, vilket är högre för denna kategori jämfört med de flesta län i Sverige. Att Gotland sticker ut kan bero på att andelen företag i avvecklingsfas är högre än i andra län eller effekterna av befolkningsutvecklingen i länet. Om, exempelvis, många företagare börjar närma sig pensionsålder kan det vara naturligt att inte vilja expandera sin verksamhet.

Tuff konkurrens anges som det största tillväxthindret av 14 procent. Av de gotländska företagen uppger åtta procent svårigheter att hitta finansiering som hinder för tillväxt. Många gotländska företag är aktiva inom konsument- och turistnära verksamheter vilka ofta kännetecknas av färre fysiska tillgångar. Det kan vara en möjlig anledning till att företag på Gotland upplever finansiering som ett tillväxthinder.

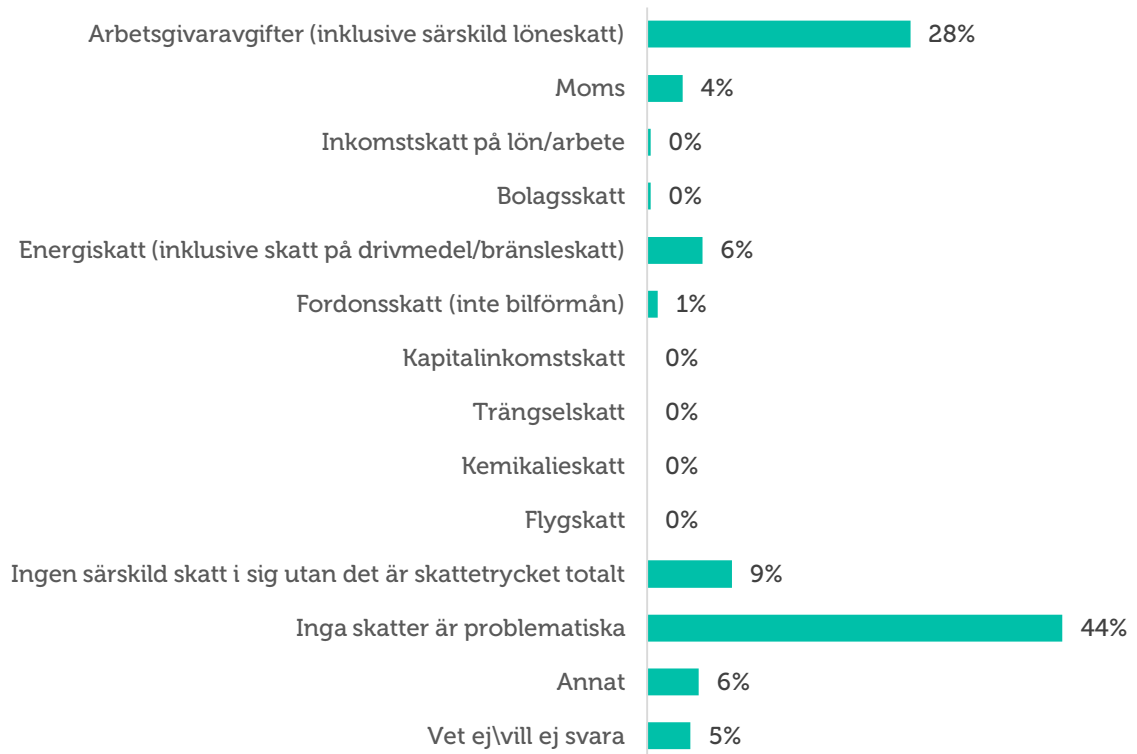


Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen på Gotland och i riket 2019 (procent)



Tittar vi specifikt på skatteområdet (Figur 12) ser vi att det framförallt är arbetsgivaravgifterna som upplevs som ett hinder för att utveckla företaget. Till detta kommer också energiskatt samt moms. Dessa skatter anses dock i mindre grad utgöra ett hinder för tillväxten i företaget. Ett av tio företag på Gotland anger att det inte är någon särskild skatt i sig som hindrar utvecklingen av företaget, utan att hindret ligger i det totala skattetrycket. Nästan 45 procent av företagen anser inte att skatter utgör ett hinder för utvecklingen av företaget.

**Figur 12 Om det finns skatter som du upplever utgör hinder för er att driva ert företag på önskat sätt, vilka skatter anser ni det i så fall vara?**



## Slutsatser

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. De främsta orsakerna till nedgången jämfört med föregående undersökning är en svagare ökning i företagets orderingång följt av sysselsättning och omsättning. Småföretagen upplever alltså fortsatt en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

I årets mätning har den sammanvägda konjunkturindikatorn för Gotland minskat till 61 samtidigt som den även har fallit för riket som helhet till samma netttotal. Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen på Gotland har utvecklats väl sedan år 2013. I årets mätning ser vi dock en fortsatt avmattning i konjunkturen och nettotalet är på sin lägsta nivå sedan år 2014. Dock är utfallet i konjunkturindikatorn bättre än vad företagen förutspådde i fjolårets rapport.

De främsta hindren för företagets tillväxt är svårigheterna att hitta lämplig kompetens, tuff konkurrens samt finansieringssvårigheter. Många företag upplever att det är svårt att hinna med och på Gotland har omkring fyra av tio företag tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till detta är återigen kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Oavsett konjunkturläge är förutsägbara villkor som underlättar och stödjer företagande avgörande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Småföretagsbarometern 2019 visar att reformer skulle ha stor betydelse, framförallt inom tre områden.

### *Säkra småföretagens tillgång till kompetens*

Småföretagens svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens är utbredd och hämmar deras expansionsmöjligheter. Kvaliteten i det svenska utbildningssystemet behöver säkras och bli mer anpassat efter arbetsmarknadens efterfrågan. Detta i kombination med förenklade anställningsregler kan förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga platser.

### *Sänk kostnaden att anställa och underlätta rekrytering*

Många företag upplever att kostnaderna att anställa är för höga. Fler vägar in i arbetslivet behövs för de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden. Förenkla regelverket vid nyanställningar och en översyn av lagen om anställningsskydd (LAS).

### *Öka incitamenten att starta företag*

Många svenskar funderar på att starta företag men det är betydligt färre som tar steget fullt ut. En bidragande faktor är att socialförsäkringssystemet är mer anpassat för anställda än för företagare. En översyn av socialförsäkringssystemet behövs för att öka incitamentet att starta företag. Fler skulle sannolikt våga förverkliga sina affärsidéer om balansen mellan risk och avkastning förbättrades.